

Bacsik Elek 1990 körül. Forrás: Gramofon

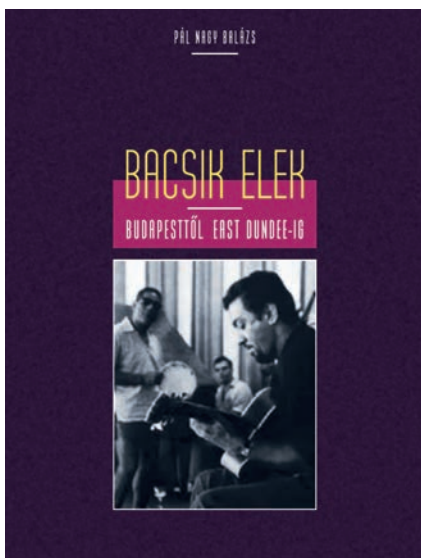
 Gulyás István

Bacsik Elek – Budapesttől East Dundee-ig

2023-ban lesz harminc éve annak, hogy Chicago egyik elővárosának temetőjében, szűk körben végső búcsút vettek Bacsik Elektől. A 20. századi jazztörténet kimagasló, több országban tisztelt, Magyarországon azonban a mai napig alig ismert alakja, gitáros és hegedűs életéről számos új információt, részletet tárt fel egy hazai kutató, Pál Nagy Balázs nemrég megjelent könyve. A Bacsik Elek – Budapesttől East Dundee-ig című munka egy zseniális zenész kalandos útjának élvezetes, olvasmányos krónikája.

Az 1926-ban a Ferencvárosban, roma családban született Bacsik Elek apja, Bacsik Árpád ismert cigányzenész, brácsás volt) már a negyvenes években, tinédzserként részese volt a hazai zenei színtérnek. Játszott az Arizona mulató zenekarában, közreműködött számos rádiófelvételen és gramofonlemezen. Huszonkét éves volt, amikor 1948-ban elhagyta Magyarországot, ezután számos országban megfordult Európában, később pedig Amerikába ment. Franciaországban és az Egyesült Államokban hagyta a legkomolyabb nyomot maga után, itt készített lemezfelvételeket és dolgozott világsztárokkal, köztük Serge Gainsbourggal, Dizzy Gillespie-vel, Elvis Presley-vel, Michel Legrand-nal, Quincy Jones-szal és Tony Bennett-tel.

Egyes életkorszakaiból több, másokból nagyon kevés nyomot hagyott maga után, és a szocialista időszak zárt Magyarországra azok sem tudtak beszivárogni. Pál Nagy Balázs – aki tanárként dolgozik egy kecskeméti művészeti középiskolában, de jazzhallgató és „szenvedélybeteg” – a nyolcvanas évek végén találkozott a zenéjével, de jóval később, Halper László *Zenészlegendák* című könyve (Budapest, 2013, kiadó: FROKK) és Simon Géza Gábor bio-diszkográfiájának (*Esős évszak*, Budapest, 2016, kiadó: Magyar Jazzkutató Társaság) elolvasása után határozta el, hogy mélyebben beleássa magát Bacsik Elek életébe. Igyekezett a könyvek állításait igazolni, ha kellett, korrigálni, és minél több új adatot begyűjteni. Ha a könyvírás kezdetének a szisztematikus adatgyűjtést és rendszerezést tekintjük, körülbelül három évig dolgozott rajta. Az utóbbi években megszorodtak az interneten is elérhető archívumok, amelyek igazi aranybányák, ha jól tud keresni a kutató. Fontos forrás még Bacsik lánya, Balval Ekel francia nyelvű kötete (*Elek Bacsik. Un homme dans la nuit*, Párizs, 2015, kiadó: Jacques Flament) is.

Bacsik Elek életének nagyon sok fehér foltja „kiszínesedett” Pál Nagy Balázs könyvével: eddig ismeretlen információk kerültek napvilágra. Jól felvázolható 1946-os bécsi vendégszereplésének, 1948-as svájci turnéjának, 1949-es, Libanonba történő kivándorlásának és az azt követő három-négy évnek a története. Francia korszakából (1959–1965) hanglemezeket, rádió- és televízió-felvételeket sikerült azonosítani, és az is kiderült, hogy ott is dolgozott cigányzenészként. Az 1965 novemberének végén Egyesült Államokba történt emigrálását, a rá következő két év eseményeit sikerült gazdagon kibontani. A Las Vegas-i korszak, amely 1967-től nagyjából 1990-ig tartott, nagyon hiányos, de azért számos fontos tény, hang- és televíziós felvétel

felszínre került. Életének utolsó hónapjait, napjait, óráit, halálának és búcsúztatásának eddig rejtélyes körülményeit is sikerült feltárni gitártanítványa, a Kanadában élő, magyar származású cimbalmos-gitáros, Julius Csoka visszaemlékezéséből.

Bacsik valóban univerzális zenész volt: kiemelkedő technikai felkészültséggel és páratlan zenei intelligenciával, alkalmazkodóképességgel mozgott a legkülönbözőbb zenei műfajok, stílusok és zenekari felállások, zenekari szerepek között. Nem volt olyan helyzet, amelyben ne tudott volna magasán megfelelni, és ha lehetősége volt rá, maradandót alkotni. Pál Nagy

Balázs évek óta moderálja Bacsik Elek Facebook-oldalát, amelyet egy francia kutató, Steven Jambot felkérésére visz – manapság leginkább egyedül. Jambot tizenéves kora óta gyűjti az anyagot saját Bacsik-könyvéhez. „Nagyszerű kutatótárs, sokat segítettünk egymásnak ismereteink csereberéjével. Sajnos mostani munkája sok idejét köti le, Bacsik Elek életének feldolgozása háttérbe szorult nála. Ne feledkezzünk el Anthony Barnett angol jazzhegedű-kutatóról sem, aki szintén sokat segített” – mondja a szerző. A Bacsik-kutatást nehezíti, hogy a vele egykor dolgozó zenészek túlnyomó többsége sajnos már nem él. A szerző a munkát egyelőre lezárta, de az elmúlt hónapokban is került elő néhány új apróság. A folytatással azonban várni kell, míg az online archívumokat tovább töltik forrásokkal. A Budapest VIII. kerületében található Muzsikus cigányok parkjában Bacsik Elek megérdemelne egy emléktáblát – ennek megvalósításán próbálnak most dolgozni.

Mai ismereteink szerint Bacsikról fennmaradt mintegy két-órányi mozgókép, a lemezeken túl több órányi hangfelvétel, sok fénykép, így nem kizárt, hogy egyszer dokumentumfilm is készülhet róla. Igaz, a szerzői jogok miatt ezt nem lenne egyszerű megvalósítani. Bacsik Eleknek négy szólólemeze jelent meg pályafutása során. Kettőt Franciaországban (*The Electric Guitar of the Eclectic Elek Bacsik* – 1962, *Guitar Conceptions* – 1963), kettőt az Egyesült Államokban (*I Love You* – 1974; *Bird and Dizzy: A Musical Tribute* – 1975) készített. Gitárjátéka hallható mások mellett Renato Carosone, Lou Bennett, Clark Terry, a Les Double Six, Barbara, Dizzy Gillespie, Serge Gainsbourg, Claude Nougaro, Michel Legrand, Jeanne Moreau, Guy Boyer, Hrach Yacoubian, Quincy Jones és Butch Baldassari lemezein. Las Vegasban együtt dolgozott Tommy Vig magyar-amerikai vibrafonos-dobossal, valamint Elvis Presley-vel is. A királyt kísérő nagyzenekar tagjaként 1969-ben és 1972-ben is egy-egy hónapot töltött el mint gitáros, hegedűs és bőgős.